

Michel Houellebecq

H. P. Lovecraft:
Szemben a világgal,
szemben az élettel

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült:

Michel Houellebecq;

H. P. LOVECRAFT Contre le monde, contre la vie

Éditions du Rocher, 2005

*Copyright © 2005 by Stephen King. Published by agreement
with the author and the author's agents, The Lotts Agency, Ltd.*

© Éditions du Rocher, 1991, 1999, 2005

Hungarian translation © Tótfalusi Ágnes, 2024

„Valószínűleg csak az tudja igazán értékelni Lovecraftot, aki sokat szenvedett...”
(Jacques Bergier)

Az élet fájdalmas és kiábrándító. Következésképpen semmi értelme újabb és újabb realista regényeket írni. Ha a valóságról van szó, általában tudjuk, hogy állunk vele; és nem igazán van kedvünk még többet megtudni róla. Az emberiség, úgy, ahogy van, csak mérsékelt érdeklődést tud kiváltani belőlünk. Az a sok csodálatosan kifinomult „feljegyzés”, azok a „szituációk”, azok az anekdoták... A könyv végére érve csak megerősítik bennünk azt az enyhe undort, amely az „igazi élet” bármely napjának köszönhetően már bőséges táplálékhoz jutott.

És most hallgassuk magát Howard Phillips Lovecraftot: *„Oly cudarul untat az emberiség és a világ, hogy semmi sem tud érdekelni, hacsak nincs benne minden oldalon egy gyilkosság, vagy leírhatatlan és megmagyarázhatatlan borzalmak nem lesnek le rám a túlnani mindenségéből.”**

Howard Phillips Lovecraft (1890–1937). Egy pompás ellenszerre van szükségünk a realizmus minden formájával szemben.

* Galamb Zoltán fordítása.

Aki szeret élni, nem szokott olvasni. És egyébként mozi-
ba járni sem. Bármi is gondoljunk erről, valójában azok-
nak van bejárásuk a művészet világába, akiknek egy ki-
csit *elegük van* az életből.

Lovecraftnak nem csak „kicsit volt elege” belőle. 1908-
ban, tizennyolc éves korában egy utólag „idegösszeom-
lásként” azonosítható állapotba kerül, és körülbelül tíz
évre mély letargiába süllyed. Abban az életkorban, ami-
kor a hajdani osztálytársai türelmetlenül hátat fordítan-
ak a gyerekkornak, és mint valami csodálatos, soha
nem látott kalandba vetik bele magukat az életbe, ő be-
zárkózik a lakásba, csak az anyjával áll szóba, álló nap
nem hajlandó kikelni az ágyból, éjszakánként pedig há-
lóköntösben kószál.

Egyébként írni sem ír.

Hát akkor mit csinál? Talán olvasgat egy kicsit. Ám
még ezt sem tudjuk biztosan. Még az életrajzírói is kény-
telenek bevallani, hogy ők sem tudnak erről sokat; min-
den jel arra utal, hogy Lovecraft, tizennyolc és huszon-
három éves kora között legalábbis, abszolút semmit sem
csinál.

Azután 1913 és 1918 között lassan, nagyon-nagyon las-
san javulni kezd a helyzet. Lovecraft fokozatosan újra
felveszi a kapcsolatot az embertársaival. Ami nem megy
könnyen. 1918 májusában ezt írja Alfred Galpinnek:
*„Legfeljebb félig mondhatom magamat elevennek – erőm
jókora részét az örli fel, hogy egyenesen ülök vagy lépkedek.*

Az idegrendszerem megviselt roncs, és teljességgel unott és fásult vagyok, kivéve akkor, amikor valami olyasmire lelek rá, ami kifejezetten érdekel.*

Tökéletesen értelmetlen utólag pszichodramai rekonstrukcióba kezdeni. Ugyanis Lovecraft tisztánlátó, okos és őszinte ember. Valamiféle letargikus iszony csapott le rá tizennyolc éves kora körül, és ennek pontosan tudja az eredetét. Egy 1920-ban írt levelében hosszan emlékezik a gyerekkorára. A kis játék vasújtára, a kartondobozokból készült vasúti vagonokra... A kocsiszínre, ahol a bábszínházát tartotta. És később ott volt a kert, amelynek saját maga alakította ki a tervrajzát, és húzta meg a sétányai vonalait – a saját kézzel kivájt csatornarendszer öntözte kert egy kis gyepszőnyeget vett körül, amelynek a közepén napóra állt. Ahogy írja, ez volt „kamaszkom paradicsoma”.

Ezután jön az egész levelet lezáró bekezdés: *„Ekkor elborzadva vettem észre, hogy lassan túlságosan öreg leszek az élvezetekhez. A könnyörtelen idő már belém vájta kegyetlen karmát, pedig csak tizenhét voltam. A nagyfiúk nem játszanak játék házakkal és műkertekkel, ezért nagy sajnálatomra kénytelen voltam átadni a világot egy másik, nálam fiatalabb fiúnak, aki a telek túlsó oldalán lakott. És azóta nem ástam a föld mélyére, s nem jelöltem ki ösvényeket és utakat. Túl sok sóvár emléket hagy maga után egy*

* Galamb Zoltán fordítása.

efféle procedúra, hiszen a gyermekkor tünékeny örömét nem lehet visszaidézni. A felnőttkor maga a pokol.*

A felnőttkor maga a pokol. Korunk „moralistái” nyilván szemrehányóan mordulnak fel egy ennyire kategorikus kijelentés hallatán, majd fű alatt megeresztk aljas célzásaikat. Rendben, lehet, hogy Lovecraft képtelen volt felnőni; de az egészen biztos, hogy annyira nem is akart. És ha megnézzük, milyen értékek uradják a felnöttek világát, ezért nem is igen hibáztathatjuk őt. A valóság elve, az élvezet elve, a versenyképesség, az állandó kihívás, a szex és a befektetések... mindez nem ébreszt hatalmas lelkesedést az emberben.

Lovecraft nagyon jól tudja, hogy semmi dolga ezzel a világgal. És minden partiban ő veszít. Elméletben és gyakorlatban is. Elveszítette a gyerekkorát, és elveszítette a hitét is. A világ undort kelt benne, és semmi oka azt feltételezni, hogy közelebbről megnézve a dolgok jobb arcukat fogják mutatni. A vallásokat a tudományos fejlődés miatt elavult, „édeskés illúzióknak” látja. Kivételesen derűs időszaikaiban a vallásos hit „bűvköréről” beszél, de azt is tudja, hogy ő örökre ki van zárva belőle.

Valószínűleg kevés emberi lényt itatott át ilyen mélyen, egészen a csontja velejéig minden emberi törekvés abszolút hiábavalóságának tudata. A világegyetem nem más, mint az elemi részecskék sebtében elrendezett sokasága.

* Galamb Zoltán fordítása.

Amely a káosz felé halad. És végül a káosz lesz az úr. Az emberi faj eltűnik. Felbukkannak új fajok, majd azok is eltűnnek. Az ég hideg lesz és üres, haldokló csillagok gyöngé fénye világítja be. És ezek a csillagok is eltűnnek majd. Minden eltűnik. És az emberi cselekedetek éppolyan szabadok és értelmetlenek lesznek, mint amilyen az elemi részecskék kiszámíthatatlan mozgása. A Jó, a Rossz, az Erkölc, az Érzelmek? Pusztá „viktoriánus fikciók”. Kizárólag az önzés létezik. A hideg, a kikezdehetetlen, a ragyogó.

Lovecraft pontosan tudja, milyen lehangolóak a következtetései. Ahogy 1918-ban írja: *„Mindenféle racionalizmus hajlamos lekicsinyelni az élet értékét és fontosságát, és csökkenteni az emberi boldogság végösszegét. Bizonyos esetekben az igazság öngyilkos vagy csaknem öngyilkos levertséghez vezethet.”*

Soha nem adja fel materialista és ateista meggyőződését. Minden egyes levelében hangot ad neki, mazochista élvezettel.

Az életnek természetesen nincs értelme. De a halálnak sincs. És ez is olyasmi, amitől az ember ereiben megfagy a vér, amikor behatol Lovecraft univerzumába. A hősei halálának semmi, de semmi értelme. Nem hoz megbékélést. És egyáltalán nem teszi lehetővé, hogy tanulságot vonjunk le a történetből. HPL könyörtelenül pusztítja el

* Galamb Zoltán fordítása.

a hőseit, és pusztán annyit sugall, hogy itt egy marionett zsinórjait vágják el. És csak nő és nő a kozmikus rettegés, közömbösen a hősök nyomorúságos viszontagságai iránt. Egyre terjed és alakot ölt. A nagy Cthulhu felébred álmából.

Mert mi is a nagy Cthulhu? Elektronok halmaza, amilyenek mi is vagyunk. Lovecraftnál a rettegés szigorúan materiális. Ám az nagyon is lehetséges, hogy a kozmikus erők szabad játéka miatt Cthulhu hatalma és cselekvőereje jóval fölötte áll a miénknek. Ami eleve nem túl megnyugtató.

